

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio prima. Vtrum scientia dei sit causa rerum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

uocetur motus angeli, quia per talem successione[m] operationum angeli circa diuersa corpora, & in diuersis locis manifestatur successiue natura angeli in diuersis locis. Et primus quidem motus est continuus. Secundus autem non est, sed discretus, quia est successio diuersorum motuum consequenter se habentium, siue cum interpolatione temporis, siue non, neuter tamen istorum motuum est in angelo sicut in subiecto, sed solum sicut in principio effectiui per effectum manifestato.

4 Hoc supposito patent duæ conclusiones de motu angeli, una est quod motus angeli non potest esse in instanti, quod patet sic, motus angeli vel dicitur motus localis alii cuius corporis localiter translatus per angelum, vel successio duorum motuum, sed constat quod neutrum horum potest esse in instanti. Ergo &c.

5 Secunda conclusio est, quod motus angeli de loco ad locum potest esse pertranseundo medium, vel non pertranseundo. Si enim motus angeli dicitur successiua translatio corporis de loco ad locum, sic necesse est quod pertranseat medium quod est inter terminum à quo, & terminum ad quem, cum hoc fit de essentiali ratione continui motus. Si verò motus angeli uocetur successio diuersorum motuum causatorum ab angelo, sic angelus potest transire medium si uult, vel non pertranseire. Tribus enim corporibus existentibus contactis A. & B. & C. angelus si uult potest primo mouere A. deinde B. & tertio C. & tunc non transit de A. in C. nisi per B. medium potest etiam si uult mouere primo A. deinde C. non moto B. & tunc non transit medium.

6 Ad Argumentum dicendum quod solum probat quod motus non competit angelo ut subiecto, quod concessum est, sed attribuitur ei ut principio effectiui per effectum manifestato. Secundum hoc exponenda sunt dicta Magistrum in litera.

Sententia distinctionis XXXVIII.
In generali & speciali.

NVNC uerò ad propositum. Superius ostendit Magister quomodo sit scientia dei. Hic uerò intendit inquirere quomodo se habeat scientia ad res scitas, & diuiditur in duas. Primo inquit utrum scientia dei sit causa scitorum. Secundo ostendit qualiter causa sit. Secunda ibi, Præterea queri solet. Prima pars est principalis lectionis, & diuiditur in duas. Primo inquit de causalitate diuinæ scientiæ, secundo de infallibilitate. Secunda ibi, adhuc autem quod supra dictum est. Prima diuiditur in duas. Primo mouet questionem, & obicit ad alteram partem. Secundo obicit ad partem contrariam. Tertio soluit. Secunda ibi, quod si ita est. Tertia ibi, hæc igitur quæ uidetur. Secunda uerò pars principalis in qua inquit de infallibilitate diuinæ scientiæ diuiditur in duas. Primo ponit obiectionem probantem fallibilitatem diuinæ scientiæ. Secundo soluit. Secunda ibi, ad quod dicimus.

2 **I**N SPECIALI uerò sic procedit, & querit primo utrum scientia Dei sit causa rerum, an e conuerso, & probat primo quod præscientia Dei sit causa rerum etiam necessaria, quia nec aliqua futura essent, nisi ea Deus præsciuiisset, & impossibile est ea non euenire, & ad hoc adducit multas auctoritates Aug. postea obicit in contrarium. Probat enim primo, quod scientia Dei non est causa rerum, quia sic esset causa malorum, quia scientia Dei est tam malorum quam bonorum, nec res sunt causæ scientiæ Dei, quia sic temporale & creatum esset causæ æterni. Inducit etiam auctoritates Origenis ad probandum quod res scitæ sunt causa scientiæ, postea soluit & dicit quod scientia simplicis notitiæ non est causa rerum, nisi forte causa sine qua non, non enim Deus quenquam cogit peccare, quia scit eum peccaturum, sed scientia beneplaciti bene est causa rerum, & quod dicit Orig. res esse causam scientiæ Dei, intelligendum est de causa sine qua non. Postea ostendit quod scientia est fallibilis, quia res potest euenire aliter. Unde quauis Deus sciat aliquem lecturum, potest non legere. Item si non potest aliter euenire quam Deus præsciuit, necessario cuncta eueniunt, & si posset aliter euenire scientia dei falleretur. Postea soluit & dicit quod cum dicitur impossibile est quod Deus præsciuit non euenire, quod in omnibus similibus distinguere

dum est, si enim intelligatur coniunctim, impossibile est quod sit scientia dei simul, & contrarius euenus rerum, si uerò diuisim, possibile est quod id quod scitur posset non euenire, & per hoc possunt solui omnes propositiones. Et in hoc terminatur &c.

QVÆSTIO PRIMA.
Vtrum scientia Dei sit causa rerum.
Thom. 1. q. 14. ar. 3.

Circa distinctionem istam primo queritur, utrum scientia Dei sit causa rerum. Et uidetur quod non, quia omnis causa habet aliquem actum per quem potest producere effectum si sit perfecta causa, vel cooperatur ad productionem effectus si sit imperfecta, sed scientia Dei nullum actum habet quo possit producere vel cooperari ad productionem rerum, ergo &c. Maior patet, sed scire diuinum principalis se extendit ad ea quæ non sunt factibilia ut ad essentialiam diuinam, & ea quæ sunt in essentialia diuina, quam ad creaturas, ergo scire non est actus operans nec cooperans ad productionem rerum scitarum.

2 **I**N CONTRARIUM est quod dicit Aug. 15. de Trin. quod uniuersas creaturas corporales & spirituales, non quia sunt ideo nouit eas Deus, sed ideo sunt, quia nouit.

3 **R**ESPONSIO. Scientiam Dei esse causam rerum nemo ambigit, qui ponit Deum esse causam rerum, cum scientia Dei sit essentialiter ipse Deus, sed hoc non intendit querere quæstio, sed intendit quod cum in omni causa sit dare rationem secundum quam causat, sicut ignis secundum quod est calidus calefacit, sic licet in Deo omnia essentialia sint unum secundum rem, differunt tamen secundum rationem, propter quod aliquid attribuitur Deo ratione unius, quod non attribuitur ei ratione alterius, dicimus enim quod Deus intelligit intellectu, & uoluntate uult, non autem intelligit uoluntate, nec uult intellectu, quauis intellectus & uoluntas sint unum secundum rem in deo, & ideo querit hæc quæstio, utrum scientia dei sit ei ratio causandi res scitas.

4 Et dicendum quod scientia dei est causa creaturarum per modum dirigentis, uoluntas autem est causa per modum inclinantis & inducentis, Neutra autem est immediata causa, potentia uerò est causa rerum, sicut exequens & immediatè mouens, hæc autem patet. Primo propriis rationibus, deinde quadam ratione communi.

5 Prima conclusio patet sic, quia omnis habitus uel cognitio que habet rationem artis respectu aliquorum habet rationem dirigentis respectu factionis eorum, hoc patet ex ratione artis que ponitur. 6 Ethic. quod ars est recta ratio factibilium, sed scientia dei habet rationem artis respectu creaturarum cum sint ad deo factibiles, propter quod dicitur Sa. 7. omnium est artifex, &c. ergo scientia dei habet rationem causæ dirigentis respectu creationis rerum, Nisi quod notandum est quod aliter dirigit in factione rerum scientia, & aliter idea. Idea enim dirigit solum per modum exemplaris, quod ut sic nihil est ipsius agentis, sed solum obiectiue sese habet ad ipsum, scientia uerò uel ars dirigit ut habitus quo habetur uera & certa cognitio de exemplari & ex plato, & est aliquid ipsius operantis, & se habet ad ipsum subiectiue secundum nostrum modum intelligendi.

6 Secunda conclusio sic patet, omne agens liberè mouet ad agendum per id quod est in eo summæ libertatis, sed Deus agit res liberrimè, & non ex aliqua necessitate, ergo ad earum productionem mouet uoluntas que est summæ libertatis.

7 Tertia conclusio patet, scilicet, quod nec scientia nec uoluntas sint immediata causa rerum, quia illi actus qui secundum suam propriam rationem æqualiter se habent ad credibilia & non creabilia non sunt secundum suam propriam rationem principium seu causa producendi aliquid, quia qua ratione essent ratio producendi creabilia, eadem ratione essent causa seu principium producendi non creabilia, cum ad utraq; habeant similem habitudinem, sed actus intelligendi diuini & uolendi considerati secundum suam propriam rationem æqualiter se habent ad crea

ad creabilia, & non creabilia, quia precise considerati secundum suas proprias rationes transeunt solum secundum rationem in hac & in illa, & non secundum rem. Non enim transeunt in hac & in illa nisi tanquam in cognita & volita, & quantum precise pertinet ad rationem cognoscendi & volendi non transeunt aliter in ea, ergo prædicti actus considerati in deo secundum suas proprias rationes, non sunt ei ratio producendi immediate aliquid.

8. Quarta conclusio patet sic, conuertendo rationem prius factam, illud cuius actus transit in alterum, potest esse immediata ratio producendi alterum, sed inter illa de quibus nunc agitur, & quæ concurrunt ad productionem creaturæ quæ sunt scientia, voluntas, & potentia, sola potentia est illud cuius actus transit in alterum, ergo &c. Minor patet per diffinitionem potentie actiue, quæ ponit philo. 5. Meta. quod potentia actiua est principium transmutandi alterum secundum quod alterum, sicut enim hæc diffinitio est propria potentie actiue create, quæ supponit subiectum quod transmutat, sic ratio potentie actiue increate quæ nihil supponit est ratio producendi alterum secundum quod alterum. Hæc autem patet vnicæ ratione quæ talis est, quæ ordinem realem habent inter se & respectu actionis scientia, voluntas, & potentia, in illis in quibus differunt realiter, talem ordinem rationis habent inter se, & respectu actionis in deo, in quo solum differunt secundum rationem, sed in nobis in quibus tria prædicta differunt realiter, est talis ordo realis eorum respectu actionis, quod scientia est solum dirigens respectu actionis, voluntas verò inclinans ad agendum. Sed neutrum horum immediate elicit actionem per quæ res producitur, sed hoc tantum facit potentia motiua & executiua, ergo similis ordo secundum rationem est inter ista tria ut sunt in Deo, scilicet, quod scientia est dirigens, voluntas verò inclinans, & neutrum horum est immediata ratio producendi, sed solum potentia exequens.

9. AD ARGUMENTUM DICENDUM quod eo modo quo aliquid est causa, habet actum quo operatur vel cooperatur ad producendum effectum, scientia autem non est causa aliquid cuius immediata, sed remota, & solum per modum dirigentis, & ideo actus eius qui est scire non operatur, nec cooperatur immediate ad productionem alicuius rei, sed solum mediate & directiue, nec tamē oportet quod respectu omnium scitorum sit directiuum practice (hoc est ad operandum) sed eorum solum quæ subsunt voluntati inclinanti & potentie exequenti. Hæc enim tria concurrunt ad productionem cuiuslibet rei ab agente per intellectum, & liberè, essentia autem diuina & illa quæ sunt in ipsa non subsunt potentie diuine ut sint vel non sint, sed solum creaturæ, ideo &c.

QUESTIO SECUNDA.

Verum Deus sciat enuntiabilia.

Thom. 1. q. 14. ar. 14.

Secundo queritur verum Deus sciat enuntiabilia. Et videtur quod non, quia intellectus componendo & diuidendo format enuntiationem, sed Deus non intelligit componendo aut diuidendo, ergo non intelligit enuntiabilia.

2. Item illa sola cognitio est attribuenda Deo, in qua non est possibilis error, sed circa cognitionem enuntiabilium est possibilis error, non autem circa cognitionem simplicem quidditatum (ut patet ex tertio de anima) ergo sola cognitio simplicium quidditatum est Deo attributenda.

3. IN CONTRARIUM est quod dicitur in psalmo, Deus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ, &c. Sed in cogitationibus hominum continentur multe enuntiationes & multi syllogismi, ergo Deus omnia talia nouit.

4. RESPONSIO. Dicenda sunt tria. Primum est, quod Deus habet cognitionem enuntiabilium. Secundum est quod non habet eam componendo & diuidendo sicut nos, & ex hoc tertio ostenditur quod scientia Dei non est discursiua. Primum patet dupliciter. Primo sic, Deus perfectissime nouit omnes res & omnium rerum habitudines, sed in habitudinibus rerum consistit ratio enuntiabilium, ex hoc enim quod res est eadem rei per se vel per accidens consistit ratio enuntiabilis secundum affirmationem, & ex eo quod res est diuersa à re, & nullo modo eadem consistit ratio enuntiabilis secundum negationem,

ergo Deus nouit omnia enuntiabilia tam affirmatiua, quam negatiua. Secundo sic, Deus scit quicquid est in potestate intellectus nostri, sed formare enuntiationem de enuntiabilibus est in potestate intellectus nostri, ergo Deus scit vtrumque (scilicet, enuntiationes & enuntiabilia.)

5. QUANTUM ad secundum considerandum est quid est intelligere componendo & diuidendo, & quæ est causa sic intelligendi, intelligere enim componendo & diuidendo non est solū intelligere composita, aut diuisa, quia hæc deus intelligit, tamē non intelligit per compositionem, aut diuisionem, oportet ergo hanc compositionem, aut diuisionem accipere ex parte intellectus ex quo non accipitur ex parte rei intellectæ: ex parte autem intellectus possumus hæc compositionem dupliciter intelligere, vno modo ut intellectus componens aliqua duo, ut animal cum asino, vel diuidens asinum ab homine ut hoc faciat duabus intellectibus realiter à se differentibus, & per sui aggregationem constituent tertiam, sicut dicitur quod totum scutum habens varios colores in suis partibus simul videtur per vnam speciem aggregatam ex multis, & hunc modum non credo esse verum, quia plures visiones non possunt simul esse in oculo, nec plures intellectiones simul in intellectu nostro naturaliter, & si essent non sufficerent ad componendum vel diuidendum inter aliqua, quia ut apparet ex secundo de anima cap. de sensu communi, oportet quod comparatio quorumcumque secundum conuenientiam, aut differentiam fiat per indiuisibile animæ, & indiuisibile operatione, & indiuisibile tempore. Alio modo & probabilius potest intelligi compositio & diuisio ex parte intellectus, ut non ponamus plures actus simul in intellectu facientes vnum per aggregationem, sed dicamus quod intellectus intelligens, componendo & diuidendo intelligit ea quæ componit aut diuidit vno actu simplici per essentiam, qui tamen virtute continet duos actus præcedentes, quibus seorsum intelligebamus hominem & seorsum animal vel asinum, propter quod talis actus dicitur compositus aut diuisus. Et ponitur simile, nos enim dicimus humidum & siccum esse qualitates simplices, molle autem qualitatem compositam, quæ tamē in essentia sua est æquæ simplex ut vultur alia, sed pro tanto dicitur composita, quia aliquo modo continet virtualiter humidum & siccum, in quantum enim molle facile cedit, retinet naturam humidam, in quantum autem terminatur termino proprio retinet naturam siccæ, & similiter in proposito, qui tertius actus continet virtualiter duos præcedentes, ideo dicitur compositus, quæuis sit simplex in essentia sua. Quocumque autem horum modorum dicatur intellectus intelligere componendo & diuidendo, constat quod causa sic intelligendi est debilitas & imperfectio virtutis intellectus, ex qua prouenit quod intellectus non intelligit vno actu, & simul quæcumque rei conueniant aut discoueniunt, sed intelligit diuersa intelligibilia diuersis actibus qui aggregantur ad constitutionem tertii, si ponatur primus modus intelligendi per compositionem & diuisionem, vel ex necessitate supponuntur tertio actui, qui eos virtualiter continet, & nisi illi præcessissent, iste tertius non esset: Ex hoc sic arguitur, intellectus qui vno actu & simul omnia intelligit, impossibile est quod intelligat componendo & diuidendo, sed talis est intellectus diuinus, ergo &c. & sic patet secundum.

6. EX EODEM apparet tertium, scilicet quod Deus non intelligit discurrendo, quia intellectus discurrens non simul omnia intelligit, sed ex noto venit in cognitionem ignoti, omnis enim discursus est propter non habitum, sed intellectus diuinus simul omnia intelligit, ergo non discurret. Item actus intelligendi discursiuus supponit actum intelligendi componentem & diuidentem, sicut compositio & diuisio supponunt indiuisibilem intelligentiam, cui ergo non conuenit intelligere componendo & diuidendo, ei non conuenit intelligere discurrendo, sed Deo non conuenit intelligere componendo & diuidendo, ut probatum est, ergo &c.

7. AD PRIMVM argumentum patet solutio, solum enim probatur quod Deus non intelligit enuntiabilia componendo & diuidendo, sicut intellectus noster, quod conuenit ei propter suam imperfectionem quæ à Deo longè relegata est.

8. Ad